

DENNIS LEHANE

DESPRÉS DE LA CAIGUDA

TRADUCCIÓ DE
FERRAN RÀFOLS GESA

 efadós[®]

DESPRÉS DE LA CAIGUDA
Primera edició: octubre del 2018

- © Dennis Lehane, dels textos
- © Ferran Ràfols Gesa, de la traducció al català
Títol original: Since we fell
- © Sagar Fornies, de la il·lustració de la coberta
- © Editorial Efadós, d'aquesta edició
Carrer d'Edison, 3 · Nau A
Polígon industrial les Torrenteres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat
- © Editorial Efadós, de la col·lecció
Biblioteca Andreu Martín

Direcció de la col·lecció:
Andreu Martín Farrero

Coordinació de la col·lecció:
Judit Terradellas Saurí

Assessorament lingüístic:
M. Neus Doncel Saumell

ISBN 978-84-16547-96-8
DL B 21105-2018
Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

En memòria de David Wickham,
príncep de Providence
i un gran tipus

*When you just give love and never get love
you'd better let love depart
I know it's so, and yet I know
I can't get you out of my heart*

(Quan dones amor però no en reps
Val més que ho deixis estar
Ho tinc clar, però també sé
Que no te'm puc treure del cor)
—Buddy Johnson, «Since I Fell for You»

Emmascarat, avanço.
—René Descartes

PRÒLEG

Després de 'L'escala'

Un dimarts de maig, l'any que en tenia trenta-cinc, la Rachel va matar d'un tret el seu marit. Va caure enrere amb una mirada afirmativa al rostre, com si en algun racó obscur sempre hagués sabut que un dia la seva dona el mataria.

També semblava sorprès. La Rachel suposava que ella també. La seva mare no, que no se n'hauria sorprès.

La seva mare, que no es va casar mai, va escriure un llibre molt famós sobre com mantenir un bon matrimoni. Els capítols duien per títol les diverses fases que l'Elizabeth Childs, doctora, havia descobert en tota relació que comencés per l'estat d'atracció mútua. El llibre es deia *L'escala*, i va tenir tant d'èxit que la seva mare es va deixar convèncer (ella diria que va cedir a les pressions) per escriure'n dues seqüeles, *Tornar a pujar l'escala* i *Els graons de l'escala: un manual*, cadascun dels quals va vendre més que l'anterior.

En privat, la seva mare considerava que tots tres llibres eren «bàlsams emocionalment adolescents», però reservava un cert afecte barrejat d'enyor per *L'escala* perquè, mentre l'escrivia, no havia sigut conscient de fins a quin punt no sabia del que parlava. Tot això ho va explicar a la Rachel quan la Rachel tenia deu anys. Aquell mateix estiu, després d'una tarda llarga de prendre còctels, li va dir: «un home és la suma d'històries que s'explica sobre si mateix, i la majoria d'aquestes històries són mentides. No has d'examinar-lo mai de massa a prop. Si desveles les seves mentides, serà una humiliació per a tots dos. Val més viure amb les collonades».

I després li va fer un petó al cap. I un copet afectuós a la galta. Li va dir que tot aniria bé.

La Rachel tenia set anys quan *L'escala* es va publicar. Recordava la infinitat de trucades, les corredisses dels viatges, la dependència renovada de la mare respecte del tabac, i el glamur desesperat que se li va esculpir al rostre. Recordava una sensació que gairebé no podia articular, i és que la mare, que mai va ser una dona feliç, arran de l'èxit es va tornar encara més amarga. Anys després va arribar a sospitar que el motiu havia sigut que la fama i els diners li havien pres les excuses per ser infeliç. La mare, que era brillant a l'hora d'analitzar els problemes dels desconeguts, no va tenir mai ni idea de quin diagnòstic havia d'emetre per a si mateixa. O sigui que es va passar la vida buscant solucions a problemes que li havien nascut, crescut, viscut i mort dins el moll de l'os. Però als set anys la Rachel això no ho sabia, evidentment, i ni tan sols als disset. Només sabia que la seva mare era una dona infeliç, i que en conseqüència ella també va ser una dona infeliç.

En el moment de clavar un tret al seu marit, la Rachel era en una barca al port de Boston. El marit va aguantar dret durant un interval brevíssim —set segons? deu?— abans de caure a l'aigua per sobre la barana de popa.

Però, en aquells segons finals, tot un catàleg d'emocions li va passar pels ulls.

La consternació. L'autocompassió. El terror. Un abandonament tan absolut que li va treure trenta anys de sobre i el va convertir en un nen de deu anys davant dels ulls de la Rachel.

Ràbia, evidentment. Indignació.

Una determinació sobtada i ferotge, com si, fins i tot mentre la sang li sortia del cor i vessava de la mà amb què s'havia tapat la ferida, volgués dir que aniria bé, que es refaria, que ho superaria. Al capdavant, era un home fort, tot el que tenia de valor a la vida ho havia aconseguit a força de voluntat, i que ara també gràcies a la voluntat se'n sortiria.

I, després, la constatació incipient: no, no se'n sortiria.

La va mirar als ulls mentre l'emoció més incomprensible de totes s'imposava i enterrava totes les altres.

L'amor.

Que era impossible.

I, malgrat tot...

Era inconfusible. Ferotge, imparabile, pur. Floria i ho esquitxava tot al mateix ritme que la sang de la camisa.

Ho va sil·labejar, com feia sovint des de l'altra punta d'una sala plena de gent. T'es-ti-mo.

I llavors va caure del vaixell i es va esvair sota les aigües fosques.

Dos dies abans, si algú hagués preguntat a la Rachel si estimava el seu marit, la resposta hauria sigut: Sí.

De fet, si li haguessin fet la mateixa pregunta quan va prémer el gallet, la resposta hauria sigut: Sí.

La seva mare tenia un capítol que en parlava, d'això: Capítol 13. «La discordança».

O potser el capítol que venia després —«La mort del vell relat»— era més pertinent?

La Rachel no n'estava segura. A vegades els confonia.

I

La Rachel al mirall
1979-2010

Els setanta-tres James

La Rachel va néixer a Pioneer Valley, a la part occidental de Massachusetts. La regió era coneguda com la de les Cinc Universitats —Amherst, Hampshire, Mount Holyoke, Smith i la Universitat de Massachusetts— i donava feina a dos mil professors que ensenyaven a vint-i-cinc mil alumnes. La Rachel es va criar en un món de cafeteries, *bed and breakfast*, grans parcs públics i cases de fusta amb porxos per les quatre bandes i golfes polsegoses. A la tardor, les fulles queien a palades i envaiïen els carrers, cobrien les voreres i s'atapeïen en cada forat. Hi havia hiverns que la neu encapsulava la vall en un silenci tan espès que es convertia en una mena de so. Els mesos de juliol i agost, el carter anava amb una bicicleta amb un timbre al manillar i els turistes venien a gaudir del teatre de repertori estiuenc i de les antiguitats.

El pare de la Rachel es deia James. No en sabia gaire cosa més. Recordava que tenia els cabells foscos i ondulats i un somriure sobtat i insegur. Almenys dues vegades l'havia duta a un parc amb un tobogan de color verd fosc on els núvols de Berkshire planaven a tan poca altura que havia hagut de treure l'aigua condensada de sobre del gronxador abans de poder-l'hi posar. En una d'aquelles sortides el pare l'havia fet riure, però no recordava de quina manera.

En James havia fet de docent en alguna de les universitats. La Rachel no tenia ni idea de si havia sigut adjunt, professor assistent, o auxiliar de catedràtic. Ni tan sols sabia si havia fet classes en una

de les cinc universitats. També hauria pogut ser a Berkshire, o a la tècnica de Springfield, a Greenfield CC o a Westfield State, o qualsevol altra de la dotzena de facultats i escoles universitàries de la zona.

Quan en James la va abandonar, la mare feia classe a Mount Holyoke. La Rachel només tenia tres anys i mai va saber del cert si havia presenciat el dia que el pare se n'havia anat de casa o si només s'havia imaginat l'escena per cosir el buit que la seva absència li havia deixat. Va sentir la veu de la mare a través de la paret de la caseta que aquell any havien llogat a Westbrook Road. «Em sents? Si surts per aquesta porta, et suprimiré.» Al cap de poc, el repic d'una maleta feixuga als graons del darrere i el cop d'un maleter tancant-se. El xerric i el xiulet d'un motor fred que revivia dins d'un cotxet, i després pneumàtics aixafant terra gelada i fulles hivernals, i després... el silenci.

Potser la mare no es pensava que se n'aniria de debò. Un cop ho va haver fet, es va convèncer que tornaria. I, quan no va tornar, la consternació es va convertir en odi, en un odi sense fons.

—Ha desaparegut —deia a la Rachel un cop ella va fer cinc anys i va començar a preguntar-li amb insistència on parava—. No vol saber res de nosaltres. I ja ens està bé, maca, perquè no el necessitem per definir-nos —es va agenollar davant de la Rachel i li va posar un cabell esgarriat rere l'orella—. I ara no en tornarem a parlar, entesos?

Però evidentment la Rachel en parlava i preguntava per ell. La mare al principi es desesperava; un pànic desfermat li pujava als ulls i li obria els narius. Però de mica en mica el pànic va desaparèixer a favor d'un somriure estrany i esquifit. Tan esquifit que gairebé no era ni un somriure, només una lleugera inclinació de la part dreta de la boca que aconseguia ser petulant, amarga i victoriosa simultàniament.

Encara havien de passar anys fins que la Rachel veiés en aquell somriure la decisió de la mare (conscient o inconscient, això no ho sabia mai) de convertir la identitat del seu pare en el camp de batalla principal d'una guerra que havia de donar el color a tota la joventut de la Rachel.

La mare li havia promès que el dia que fes setze anys li diria el cognom d'en James, sempre que la Rachel demostrés el nivell de maduresa necessari per gestionar aquella informació. Però l'estiu abans de fer setze anys, la policia va detenir la Rachel en un cotxe robat amb en Jarod Marshall, amb qui havia promès a la mare que ja no es veia. La següent data proposada va ser el dia que es gradués de l'institut, però, després d'un desastre relacionat amb l'èxtasi en el ball semiformal d'aquell any, encara bo si es va poder graduar. Si anava a la universitat, primer a una escola universitària per millorar l'expedient, i després a una facultat de debò, li va dir la mare, potser aleshores.

Era un motiu constant de baralles. La Rachel xisclava i trencava coses, i el somriure de la seva mare es feia més fred i esquifit. No deixava de preguntar a la seva filla: «Per què?».

—Per què et cal saber-ho? Per què necessites conèixer un desconegut que no ha format mai part de la teva vida ni ha contribuït a la teva seguretat financera? No valdria més que primer analitzessis les parts de tu que et fan sentir tan infeliç, abans de sortir a buscar un home que no et pot donar cap resposta ni cap mena de pau?

—Perquè és el meu pare! —va cridar la Rachel més d'una vegada.

—No és el teu pare —va dir la mare amb un aire de comprensió apegalosa—. És el meu donant d'esperma.

Això ho va dir en la fase final d'una de les seves pitjors enganxes, el Txernòbil de les batusses mare-filla. Derrotada, la Rachel va deixar lliscar l'esquena per la paret de la sala d'estar i va xiuxiuejar:

—M'estàs matant.

—T'estic protegint —va dir la mare.

La Rachel va alçar els ulls i va veure, amb horror, que la mare realment pensava el que deia. I, encara pitjor, que es definia a partir d'aquesta creença.

Durant el primer any d'universitat de la Rachel, mentre era a Boston, en una classe d'Estudis de literatura britànica des de 1550, la seva mare es va saltar un estop a Northampton i el seu Saab va ser envestit lateralment per un camió de benzina que anava a la

velocitat màxima. En un primer moment es va témer que la col·lisió hagués perforat la carrosseria del camió de benzina, però al final va resultar que no. Aquesta constatació va suposar un gran alleujament per a les brigades de bombers i de personal de rescat que havien vingut des de diversos punts, alguns tan allunyats com Pittsfield: el camió només havia bolcat, i la cruïlla en qüestió era en una àrea molt densa per la confluència d'una residència per a gent gran i un parvulari situat en un soterrani.

El conductor del camió va patir una fuetada cervical de poca consideració i es va fer un esquinç al genoll dret. L'Elizabeth Childs, que havia sigut una escriptora famosa, va morir a conseqüència de l'impacte. Si bé era cert que ja a escala nacional feia temps que la seva fama s'havia apagat, a l'àmbit local encara era una celebritat de molta anomenada. Tant el *Berkshire Eagle* com el *Daily Hampshire Gazette* van publicar-ne l'obituari a la portada, sota del plec, i el funeral va ser molt concorregut, tot i que la trobada que es va fer després a casa de la difunta no ho va ser tant. La Rachel va acabar donant la major part del menjar a un refugi per a indigents del veïnat. Va parlar amb uns quants amics de la mare, sobretot amigues, i amb un home, en Giles Ellison, que era professor de Ciències Polítiques a Amherst, i que la Rachel feia temps que sospitava que era l'amant ocasional de la mare. Va saber que l'havia encertat per l'atenció especial amb què se l'escoltaven les dones i per la seva parquedat en paraules. Normalment era sociable, i en canvi ara obria els llavis com si hagués de parlar però després canviava d'opinió. Es va mirar la casa com si l'estigués absorbint, com si el que hi havia li fos conegut i en un altre temps l'hagués consolat. Com si allò fos l'únic que li quedava de l'Elizabeth, i estigués assumint el fet que, com a ella, no ho tornaria a veure. Quedava emmarcat per la finestra de la sala que donava a Old Mill Lane en aquell dia mig plujós d'abril, i la Rachel va sentir que una gran compassió per en Giles Ellison li omplia el pit, per aquell home que anava envellint amb la perspectiva de la jubilació i l'obsolescència. Havia tingut l'esperança d'afrontar aquell ritm de pas al costat d'una lleona malcarada, i ara ho hauria de fer tot sol. No era

gaire probable que tornés a trobar una companya tan radiant d'intel·ligència i de ràbia com l'Elizabeth Childs.

I és que ho havia sigut, radiant, a la seva manera industriosa i malcarada. No entrava a les habitacions, hi irrompia. No feia amics ni col·legues, els afegia a la seva persona. No feia mai becaïnes, ni gairebé mai semblava cansada, i ningú recordava que s'hagués posat mai malalta. Quan l'Elizabeth Childs sortia de qualsevol lloc, te n'adonaves, fins i tot si arribaves després que ella hagués marxat. Quan se'n va anar del món, la sensació va ser la mateixa.

La Rachel es va quedar parada de veure fins a quin punt no estava preparada per a la pèrdua de la seva mare. Havia sigut moltes coses, la majoria no gaire positives des del punt de vista de la seva filla, però el cas és que sempre hi havia sigut d'una manera superlativa. I ara no hi era d'una manera també superlativa, i per tant violenta.

Però la pregunta de sempre persistia. I l'únic accés nítid que la Rachel tenia a la resposta havia desaparegut amb ella. Potser l'Elizabeth no estava disposada a donar-l'hi, però el que era inqüestionable és que la tenia a la seva disposició. I ara podia ser que ningú més la tingués.

Per més que en Giles, les amigues, l'agent o l'editor coneguessin l'Elizabeth Childs —i era com si tots ells la coneguessin en una versió que diferia d'una manera lleu però crucial de la dona que la Rachel havia conegut—, cap d'ells la coneixia d'abans que nasqués la Rachel.

—Tant de bo en sabés alguna cosa, d'en James —li va dir l'Ann Marie McCarron, l'amiga més antiga que l'Elizabeth tenia en aquella zona, un cop la conversa entre elles dues va ser prou fluida perquè la Rachel fes sortir el tema del seu pare— però la primera vegada que vaig quedar amb la teva mare va ser uns mesos després de la ruptura. Recordo que ell feia classes a Connecticut.

—Connecticut? —totes dues seien al porxo vidrat que hi havia darrere de la casa, a només trenta-cinc quilòmetres al nord de la frontera amb Connecticut, però per algun motiu mai li havia passat pel cap que era igualment possible que el seu pare no fes classe

a les cinc universitats ni a la quinzena d'altres facultats de la banda de Massachusetts dels Berkshires, sinó només mitja hora més al sud, a Connecticut.

—A la universitat de Hartford? —va preguntar a l'Ann Marie. L'Ann Marie va contreure els morros i el nas alhora.

—No ho sé. Podria ser —l'Ann Marie li va passar el braç per l'espatlla—. M'encantaria poder-te ajudar. I també m'agradaria que ho deixessis córrer.

—Per què? —va dir la Rachel (el «per què» etern, ara que hi pensava)—. Tan dolent era?

—No recordo haver sentit mai que fos dolent —va dir l'Ann Marie, arrossegant una mica les paraules i fent un gest trist. A través del vidre va contemplar la boira de color de pedra sobre els turons grisos i va parlar amb contundència—. Mira, maca, l'únic que se'm va dir és que havia canviat de fase.

En el testament, la mare l'hi havia deixat tot. Era menys del que la Rachel hauria dit però més del que necessitava als vint-i-un anys. Si vivia amb austeritat i invertia amb seny, era perfectament concebible que visqués deu anys de l'herència.

Va trobar els dos anuaris de la mare en un calaix tancat amb clau del seu despatx; el de l'institut North Adams i el de la Universitat de Smith. Havia fet la llicenciatura i el doctorat a Johns Hopkins (als vint-i-nou anys, va constatar la Rachel, mare de Déu), però l'únic rastre que n'havia quedat eren els diplomes emmarcats a la paret del costat de la llar de foc. Va repassar tres vegades els anuaris, i cada cop es va obligar a fer-ho a pas de tortuga. En total va trobar quatre fotografies de la mare, dues de formals i dues de grup. A l'anuari de Smith no hi havia cap alumne que es digués James perquè era una universitat per a noies, però sí que va trobar dos professors, cap dels quals tenia l'edat correcta ni els cabells negres. A l'anuari de l'institut North Adams hi va trobar tres nois que es deien James, dos dels quals haurien pogut ser ell: en James McGuire i en James Quinlan. En va tenir prou amb mitja hora a l'ordinador de la biblioteca de South Hadley per establir que en James McGuire de North Adams havia quedat paralític en un accident de piragüisme d'aigües braves mentre encara era a la

facultat; en James Quinlan, al seu torn, s'havia llicenciat en administració d'empreses a la universitat de Wake Forest i gairebé mai sortia de Carolina del Nord, on havia bastit una reeixida cadena de botigues de mobles de teca.

L'estiu abans de vendre's la casa, la Rachel va fer una visita a l'Agència de Seguretat Berkshire i es va reunir amb en Brian Delacroix, un investigador privat. Només era uns quants anys més gran que ella, i es movia amb la desimboltura escardalenca dels corredors. Es van reunir al seu despatx, situat en una segona planta en un parc industrial de Chicopee. El despatx semblava una capsa de sabates, només en Brian i una taula, dos ordinadors i una filera d'arxivadors. Quan li va preguntar qui eren els associats del nom de l'empresa, en Brian li va explicar que l'associat era ell. Les oficines centrals eren a Worcester. El satèl·lit que ell tenia a Chicopee era una oportunitat de franquícia i tot just ara engegava. Es va oferir a redirigir-la a un agent més veterà, però la Rachel no tenia ganes de tornar-se a ficar al cotxe i arrossegar-se fins a Worcester, o sigui que va decidir jugar-se-la i explicar-li per què havia vingut. En Brian li va fer unes quantes preguntes, va prendre notes en un bloc de paper groc i va creuar prou vegades els ulls amb ella perquè la Rachel trobés que en els seus hi havia una tendresa senzilla pròpia d'un home més gran. Li va semblar un noi seriós, i prou novell per no haver perdut l'honestedat, una opinió que va veure confirmada dos dies més tard, quan en Brian li va recomanar que no el contractés, ni a ell ni a ningú altre. Li va dir que podia agafar el cas i facturar-li almenys quaranta hores de feina, però que al final li vindria a dir el mateix que li estava dient ara.

—No tens prou informació per trobar-lo.

—És per això que et contracto.

En Brian es va moure a la cadira.

—Des del primer dia que ens vam veure he fet una mica de recerca. Res gaire gros, res que t'hagi de cobrar...

—Pagaré.

—...però n'hi ha hagut prou. Si es digués Trevor o fins i tot, cony, Zachary, potser tindríem la possibilitat de seguir la pista a un paio que hagués fet classe a una de les dues dotzenes d'institucions

dedicades a l'educació superior a Massachusetts o Connecticut fa vint anys. Però, senyoreta Childs, li he fet una anàlisi informàtica ràpida, i en els últims vint anys, en les vint-i-set facultats que he identificat com a possibles, n'hi ha hagut setanta-tres —va assentir davant del rostre sorprès de la Rachel—, d'adjunts, substituïts, ajudants, associats i professors titulars que es deien James. Alguns van durar només un semestre, altres menys, i n'hi ha que han fet el camí contrari fins a esdevenir catedràtics.

—En pots aconseguir l'historial laboral, les fotografies dels arxius?

—Estic segur que en alguns casos sí, potser la meitat. Però, si no forma part d'aquesta meitat (i com el vol identificar?), llavors haurem de seguir la pista dels altres trenta-cinc James que, si hem de creure les tendències demogràfiques del país, a hores d'ara estan escampats pels cinquanta estats, i aconseguir-ne fotografies d'ara fa vint anys. I llavors no li cobraria quaranta hores de feina. N'hi cobraria quatre-cents. I sense garanties de trobar l'individu en qüestió.

Va passar per totes les emocions: neguit, ràbia, impotència, que generava més ràbia, i finalment una indignació tossuda contra aquell torracollons per no voler fer la seva feina. Molt bé, ja trobaria algú que sí que la volgués fer.

Ell li va llegir tot això als ulls i en la manera d'estrènyer el bolso contra el cos.

—Si vas a veure a algú altre i et veuen entrar, una jove que acaba d'heretar uns quants diners, te'ls fotran tots i encara en sortiràs amb les mans buides. I el furt, perquè a parer meu serà exactament això, serà perfectament legal. I aleshores et quedaràs pobra i sense pare —va tirar el cos endavant i va parlar amb veu suau—. On vas néixer?

Ella va decantar el cap en direcció a la finestra que mirava al sud.

—Springfield.

—Tens l'expedient mèdic?

La Rachel va fer que sí amb el cap.

—El pare apareix com a DESC.

—Però aleshores estaven junts, l'Elizabeth i en James.

Un altre assentiment.

—Una vegada que havia pres unes quantes copes, la mare em va dir que la nit que es va posar de part s'havien barallat i que ell era fora de la ciutat. La mare em va tenir i, com que ell no hi era, es va negar a posar-lo al registre, per despit.

Es van quedar en silenci fins que la Rachel va dir:

—O sigui que no agafaràs el cas.

En Brian Delacroix va fer que no amb el cap.

—Deixa'l estar.

La Rachel es va aixecar, amb els avantbraços tremolant, i li va donar les gràcies pel temps que li havia dedicat.

Va trobar fotografies acumulades per tota la casa; a la tauleta de nit de l'habitació de la mare, en una capsa a les golfes, en un calaix del despatx de la mare. En ben bé el vuitanta-cinc per cent hi sortien totes dues. La Rachel es va quedar sorpresa de veure fins a quin punt l'amor que la mare li tenia se li veia als ulls clars, tot i que, com era d'esperar, l'amor de la mare sempre tenia un aire complicat, com si estigués a mig reconsiderar-lo. L'altre quinze per cent eren fotografies en què la mare sortia amb amics i col·legues de l'acadèmia i del món editorial, la majoria fetes en còctels durant les vacances o en barbacoes estiuenques, i també en què la mare sortia en un bar amb gent que la Rachel no va reconèixer però que eren clarament acadèmics.

En cap d'elles hi havia un home de cabells foscos i ondulats amb un somriure incert.

Va ser en el moment de vendre la casa que va trobar els diaris de la mare. En aquella època ja s'havia graduat a Emerson i se n'anava a fer estudis de postgrau a Nova York. La vella casa victoriana de South Hadley on ella i la mare havien viscut des que feia tercer de primària no li duia gaires bons records, i sempre li havia semblat una mica encantada. («Però són fantasmes universitaris», deia la mare quan se sentia un grinyol inesperat al fons del passadís o un cop sord a les golfes. «Deuen estar llegint Chaucer mentre fan un te d'herbes, allà dalt.»)